

Lusten en lasten

van

Wildernisvlees

Wildernisvlees is uniek. Gekscherend wordt wel eens gezegd dat het het enige vlees is dat een vegetariër mag eten. Maar waar moet Wildernisvlees aan voldoen, wat levert het op en hoe is het ontstaan. Wildernisvlees is een wettelijk gedeponerd handelsmerk van FREE Nature, een afsplitsing van ARK Natuurontwikkeling.

De vraag is niet alleen: wat wil je eten. Maar zeker ook: welk landschap wil je. Welke natuur wil je en hoe hebben die dieren geleefd.

Historie

Ruim 15 jaar geleden haalde Ark haar eerste dieren uit Schotland (Galloways) en Polen (Koniks), soms samen met andere organisaties om de transportkosten te delen. Vanwege de enorme kosten die hiermee gepaard gingen, kwamen die dieren slechts mondjesmaat deze kant uit. Terreinen werden vaak met een hele lichte bezetting begraasd en de terreinen groeiden zelf ook behoorlijk. Af en toe moest een enkel dier naar de slager en vaak werd dat door de beheerders en hun bekenden 'opgepeuzeld'. Van een overschot aan grazers was toen echter nog geen sprake.

Na een paar jaar merkten we dat Koniks soms zomereczeem kregen, een aandoening in de manen. Dat bleek met een genetische aanleg samen te hangen. Ook wilden we strenger selecteren op witaftekening en andere domesticatiekenmerken. Koniks die we om bovengenoemde redenen selecteerden, werden 'voor de dood' verkocht. We wilden ze immers niet in andere terreinen inzetten. Ook in de kuddes runderen wilden we strenger gaan selecteren en ook deze afvallers gingen naar de handel. We merkten dat de handel op een andere wijze met onze dieren omgingen

dan we zouden willen. Er was echter geen betere oplossing voor handen, dus we stonden dit oogluikend toe.

Het heft in eigen handen

Een jaar voor de MKZ-crisis in 2001 werd het ons teveel. Onze dieren werden zonder respect de wagen op geslagen, gingen van hand tot hand en het duurde soms weken voordat ze werkelijk geslacht werden. Grazers die het mooiste leven hadden gehad, kregen een verschrikkelijk einde. Tegelijkertijd merkten we dat onze dieren steeds minder opleverden, ook voor de levende verkoop.

Inmiddels waren er ook dieren genoeg, ze vermenigvuldigden zich en goede dieren waren soms overcompleteet. Ook bij andere natuurbeschermingsorganisaties was maar beperkt behoefte aan nieuwe dieren. Onze goede dieren zouden dus voor een 'habbekrats' de handel in moeten.

Deze twee aanleidingen (een ethische en financiële) waren voor ons doorslaggevend om te kijken of we de vleesverkoop niet zelf konden regelen.

De lasten

Werkwijze en kwaliteitseisen

Vlees dat wij willen verkopen moet, naast alle wettelijke eisen, aan onze eigen eisen voldoen. In het kort zijn dit de volgende aandachtspunten:

1. De natuurlijke kuddes met (nagenoeg) een gelijke geslachtsverhouding lopen in een zo natuurlijk en groot mogelijk gebied. Kalveren en veulens blijven minstens een jaar bij de moeder, worden niet onthoerd of gecastreerd. Ze zien nooit een stal.
2. Er staan, naast grassen, ook kruiden die voor zelfmedicatie kunnen worden gebruikt. Diergeneesmiddelen en zeker ontwormingsmiddelen worden in principe niet gebruikt. Voor individuele dieren (en dus niet een hele kudde) kan hierop om bijzondere redenen een uitzondering worden gemaakt. Er wordt niet (bij)gevoerd met uitzondering van calamiteiten (b.v. langdurig hoogwater). Verder zijn er in principe geen likstenen of andere voorzieningen.
3. De dieren leven in complete terreinen: met voldoende water en bomen. Het belang van bomen is groot: schaduw in de winter, bescherming tegen regen en kou maar ook als voedsel, ruwe vezel; zeg maar onze bruine boterham.
4. Korte verblijfstijd in afzondering. Dieren die voor de slacht weg moeten, worden zo kort mogelijk apart gehouden. Als zij niet direct geslacht kunnen worden, komen zij in een volwaardig maar kleiner opvangterrein. Op deze manier hoeven we de grote kuddes maar één keer te vangen. Voor vrouwelijke dieren die meestal zogend of dragend zijn, is een uitwenterrein beschikbaar. Dit is een volwaardig natuurterrein waar echter geen mannelijke dieren lopen. Op deze manier wordt voorkomen dat drachtige of zogende dieren geslacht

moeten worden. Deze opvang- en uitwenterreinen zijn in feite onze levende voorraad van dieren die uit de andere terreinen wegmoeten. Als de dieren goed zijn, proberen we ze voor het leven te verkopen, anders worden ze geslacht.

5. Deze opvang- en uitwenterreinen bevinden zich in de direct omgeving van geschikte slagers zodat transport en bijkomende stress beperkt is.
6. Wildernisvlees is een wettelijk geregistreerde naam zodat we het ook als een soort keurmerk kunnen uitbouwen. Het is echter niet EKO-gecertificeerd. Dit heeft twee oorzaken: Allereerst richten wij ons niet op vleesproductie maar is het een afgeleide van onze doelen. Het skal-keurmerk heeft tot doel om productieprocessen te certificeren. Ten tweede komen wij komen in de problemen tijdens de omschakeling naar de certificering en bij nieuwe terreinen. Wij beheren kuddes in terreinen van zowel particulieren als nb-organisaties. Hiervoor zijn verschillende omschakelings-termijnen. Dat zou inhouden dat we extra rasters moeten zetten en een niet-biologische boer zouden moeten inzetten om het andere, uitgerasterde, deel te begrazen. Het is niet toegestaan om dat dan ook zelf te doen.
7. De grazers lopen in opengestelde terreinen tenzij dat om veiligheidsredenen niet is toegestaan (Defensie, fabrieksterreinen).
8. Er wordt goed en regelmatig toezicht gehouden op de grazers. Lijden komt voor maar onnodig lijden niet. De beheerders letten hierop.
9. Vanzelfsprekend geen (kunst)mest of bestrijdingsmiddelen.
10. Kuddes lopen bij voorkeur in opengestelde gebieden
11. Deze gebieden worden niet gebruikt voor de mestboekhouding van de bio-industrie.

Collega-organisaties zoals Limburgs- en Utrechts Landschap maar ook Natuurmonumenten Limburg en Naardermeer werken op eenzelfde wijze. Zij leveren dus ook af en toe dieren voor Wildernisvlees. Als de vraag naar dit vlees blijft groeien, hopen we nog meer van hun dieren af te kunnen nemen.

De Lusten

Liefhebbers

Bij onze kopers blijkt het Wildernisvlees aan te slaan. Mensen die kennis maken met Wildernisvlees oordelen vrijwel unaniem lovend over de goede smaak van het vlees. Een aantal moet soms even wennen aan de steviger substantie: vlees dat je moet kauwen. Bijna al onze klanten zijn dan ook trouwe klanten. Ons bestand Wildernisvleesliefhebbers groeit dus langzaam maar gestaag. Promotie maken we vooral in lokale kranten en op internet. In 2004 hebben we ongeveer 30 runderen en 3 Koniks geslacht voor de verkoop als Wildernisvlees. In 2008 verwachten we een kleine honderd runderen.

Voor de Koniks geldt een apart verhaal. Er is in principe steeds minder uitval. Zomerexzeem en witaftekening zijn bijna weg geselecteerd. Er hoeven dus maar weinig dieren uit de kudde en bovendien bleken collega-organisaties in het buitenland de laatste jaren zeer geïnteresseerd in onze Koniks. Slechts een zeer beperkt aantal dieren hoeft daarom geslacht te worden. Omdat Nederlanders weinig paardenvlees eten, hebben we een afspraak gemaakt met Burgers' Zoo. Hier kunnen alle overtallige Koniks heen. Zo kunnen we de slacht toch zelf in de hand houden.

Landschap

Een begraasd natuurgebied krijgt een ander aanzien dan we gewend zijn. Het ontwikkelt zich met vele overgangen. Beknabbelde bomen en struiken maken het parkachtig waardoor steeds weer verrassende beelden ontstaan als je er door wandelt. In veel gebieden waar onze kuddes lopen, begint zich dat nu te ontwikkelen.

Natuur

De zachte glooiende overgangen die begrazing oplevert zijn de rijkste delen van de natuur. Nagenoeg alles wat leeft, kan hier een plekje vinden. Niet voor niks zijn goed begraasde landschappen de rijkste natuurgebieden. Doordat we ontworming achterwege laten, is ook de basis van de voedselpiramide (insecten) rijk vertegenwoordigd. Plat gezegd kun je stellen dat de kilo's insect weer kilo's vogel en kilo's kleine zoogdieren opleveren. Deze zoogdieren en de nodige vogelsoorten zijn voor een deel ook afhankelijk van zaden uit grassen en kruiden.

De vraag is dus niet alleen: wat wil je eten. Maar zeker ook: welk landschap wil je. Welke natuur wil je en hoe hebben die dieren geleefd.

Opbrengst naar het natuurbeheer

Financieel is Wildernisvlees een aanvulling voor FREE. Een geslacht rund brengt als Wildernisvlees meer op dan een rund dat voor het leven wordt verkocht. Dat is cynisch maar hierdoor worden de prijzen van de levende dieren wel verbeterd. Dan zijn de dieren tenminste ook waard wat ze waard moeten zijn. We verdienen dus zowel via Wildernisvlees als via de verbeterde prijzen voor levende verkoop. Hiervan profiteren ook collega-organisaties, waarvan wij soms dieren voor de slacht inkopen als zij op een zelfde manier werken als wij.

FREE is een stichting en heeft niet als doel geld te genereren. Natuurlijk kunnen we niet zonder inkomsten, maar de winst van Wildernisvlees vloeit terug naar het natuurbeheer en naar onze partners.